

Маңызды коферменттер

ТШерП 14-11 ТХ
Орындаған: Клычева Камила

Жоспар:

- 1. Коферменттер НАД⁺ және НАДФ⁺**
- 2. Коферменттер ФАД және ФМН**
- 3. Кофермент ТПФ(ТДФ)**
- 4. Кобамидтік коферменттер**
- 5. Пиридоксиндік коферменттер**
- 6. Q коферменті (убихинон)**

Коферменттер (латын тіліндегі Ко - бірге және фермент деген сөзден шыққан) - құрамында белок жоқ органикалық қосылыстар, олар апорферментпен тығыз байланысқан. Ферменттің мықты байланысқан кофакторы - простетикалық топ. Көптеген ферменттердің активтігі үшін екі фактордың да - металл иондарының да, простетикалық топтың да (немесе коферменттің) болуы қажет.

Биохимиялық реакцияларда коферменттер екі түрлі қызмет атқарады:

1. Күрделі фермент құрамында субстраттың (субстрат дегеніміз фермент әсер ететін зат) катализдік өңделіп өзгеруіне қатысады, бұл кезде кофермент оның активті ортасына енеді;
2. Бір субстраттан екінші субстратқа (немесе басқа ферментке) электрондарды, протондарды немесе жеке химиялық топтарды тасымалдайды.

Биохимиялық реакцияларда атомдарды немесе функционалды топтарды тасымалдайтын кейбір коферменттер

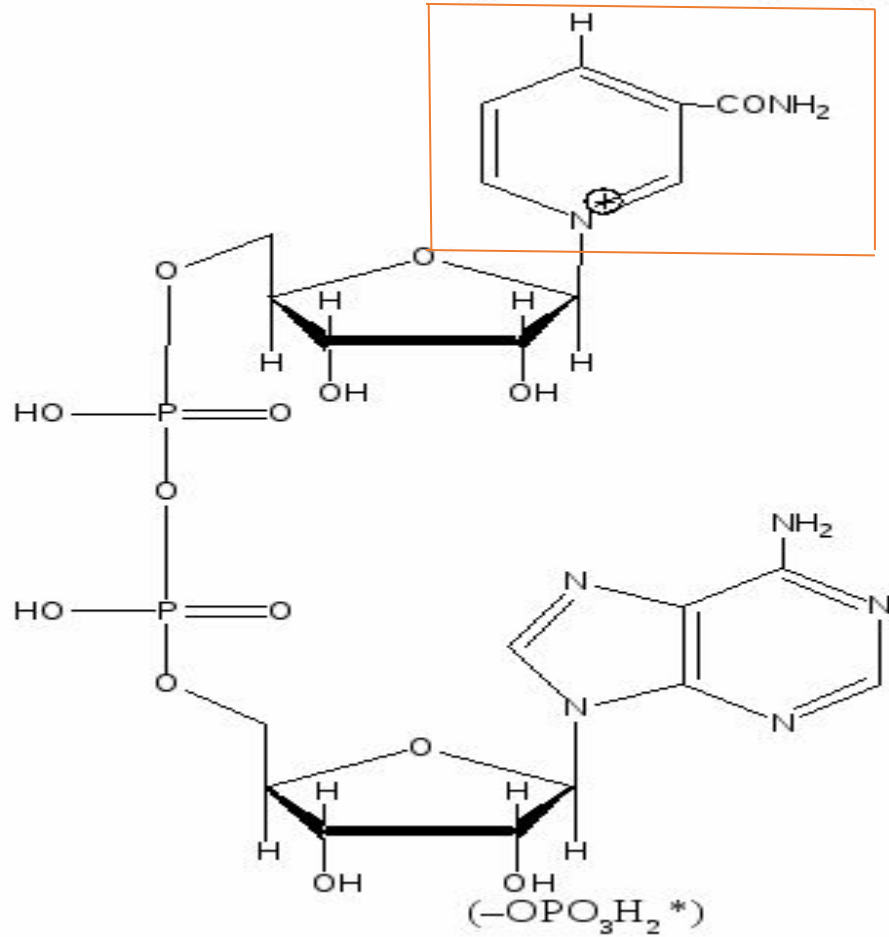
Коферменттер	Тасымалдайтын химиялық топтар	Коферменттің активті тобы (витамин)
Тиаминпирофосфат(ТПФ)	Альдегид	Тиамин(В₁ витамині)
Флавинадениндинуклеотид(ФАД)	Электрондар, протондар	Рибофлавин(В₂ витамині)
Никотинамидадениндинуклеотид (НАД⁺)	Н ⁻ (гидрид-ион)	Никотинамид(РР витамині)
А коферменті	Ацил топтары(қышқыл топ)	Пантоген қышқылы(В₃ витамині)
Пиридоксалфосфат	Амин топтары	Пиридоксин (В₆ витамині)
5'Дезоксиаденозилкобаламин (5'ДоАК)	Н атомы және сілтілі топтар	Кобаламин(В₁₂ витамині)
Биоситин	СО ₂	Биотин(В₇ витамині)
Тетрагидрофолат(ТГФК)	Бір С атомды топтар	Фолий қышқылы(В₉ витамині)
Липой қышқылы	Электрондар, қышқыл топтар	Витамин жоқ

Коферменттер НАД⁺ және НАДФ⁺

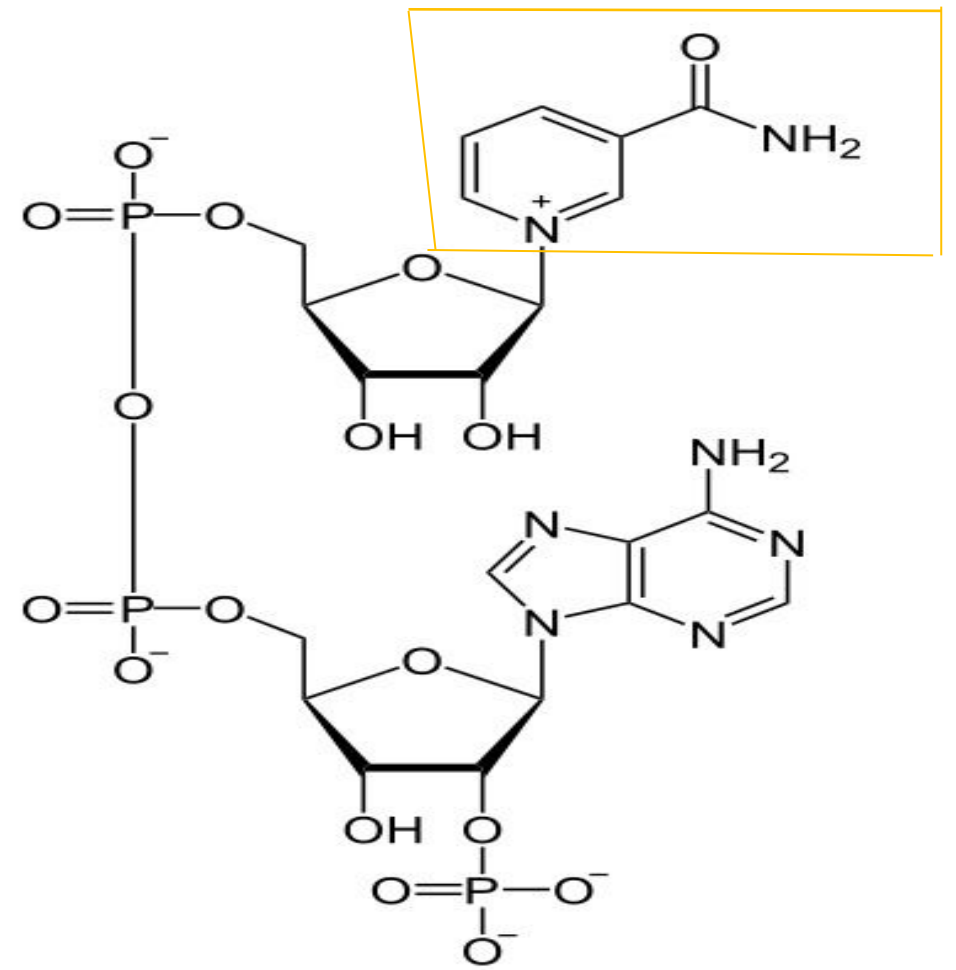
Никотинамиднуклеотидті немесе пиридиндік коферменттер НАД⁺ және НАДФ⁺ (НАД⁺-икотинамидадениндинуклеотид, НАДФ⁺-никотинамидаденинди-нуклеотидфосфат). Бұл коферменттердің активті бөлігі никотинамид (РР витамині) болып табылады, оның молекуласында пиридин сақинасы бар және ол **пиридиндік коферменттер** деп аталады.

НАД⁺ және НАДФ⁺ коферменттері гликолиз, клетка тыныстануы, фотосинтез сияқты процестерде, сол сияқты сүт қышқылды ашу мен спиртті ашу кездерінде маңызды қызмет атқарады.

Никотинамиддинуклеотид (НАД⁺)

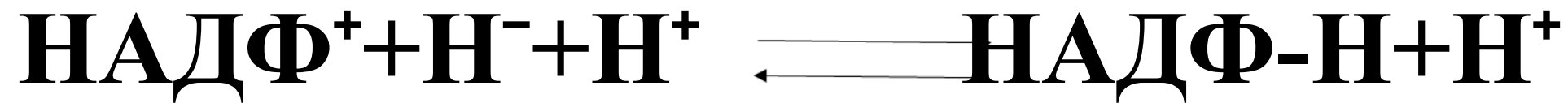
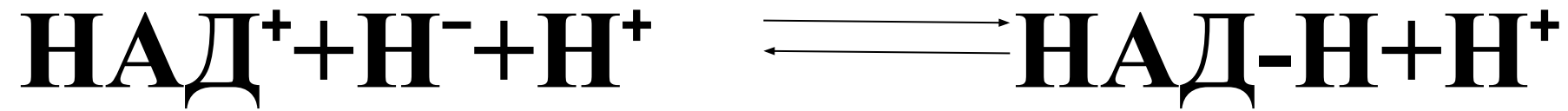

Никотинамидадениндинуклеотидфосфат(НАДФ⁺)

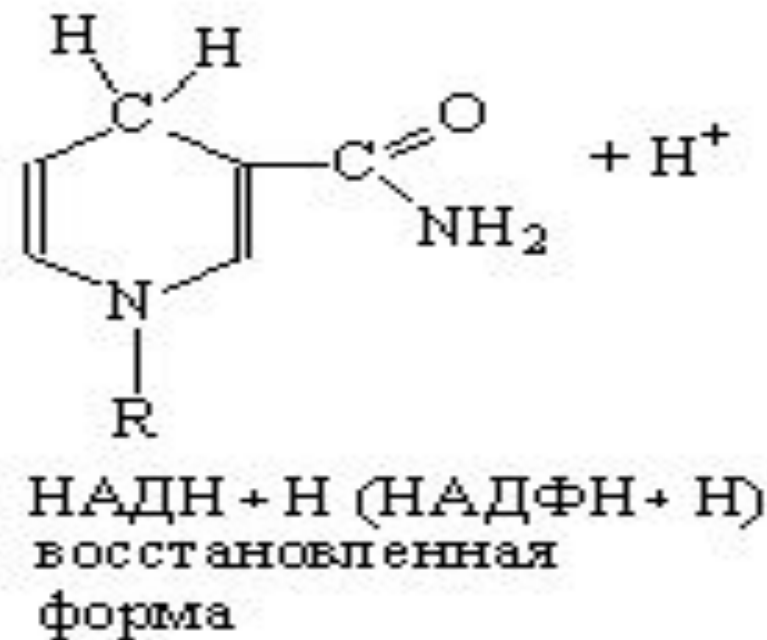
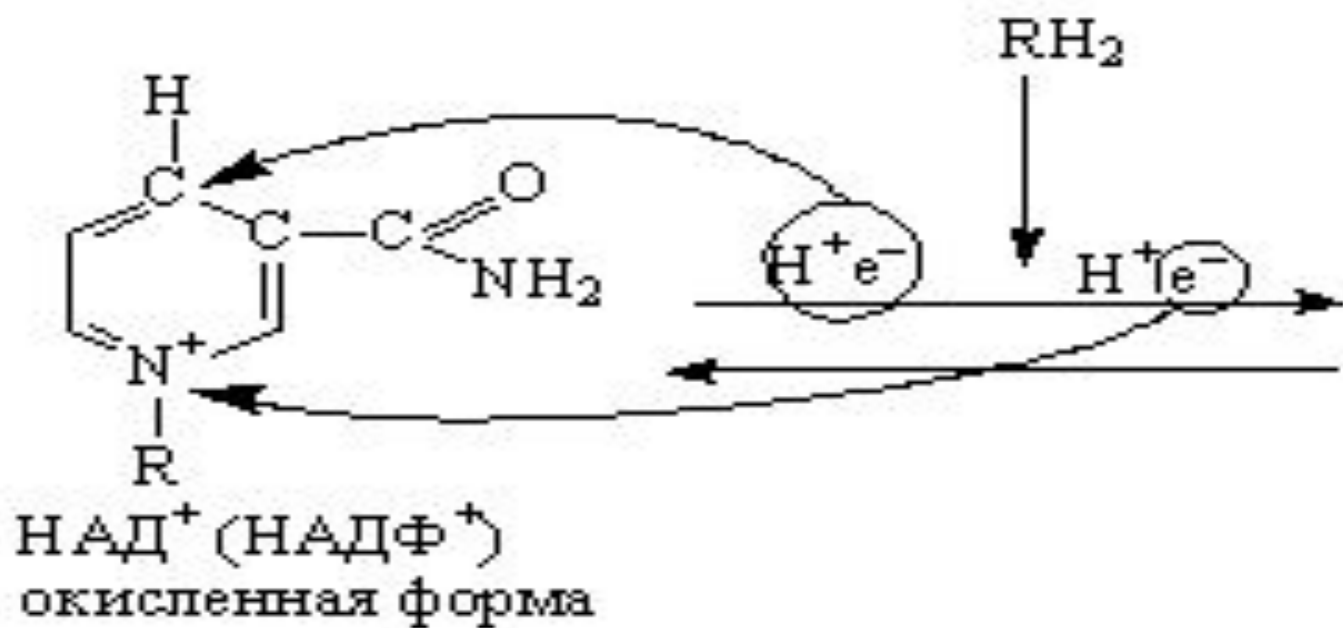

НАД⁺ және НАДФ⁺ тотықсыздану реакциясы

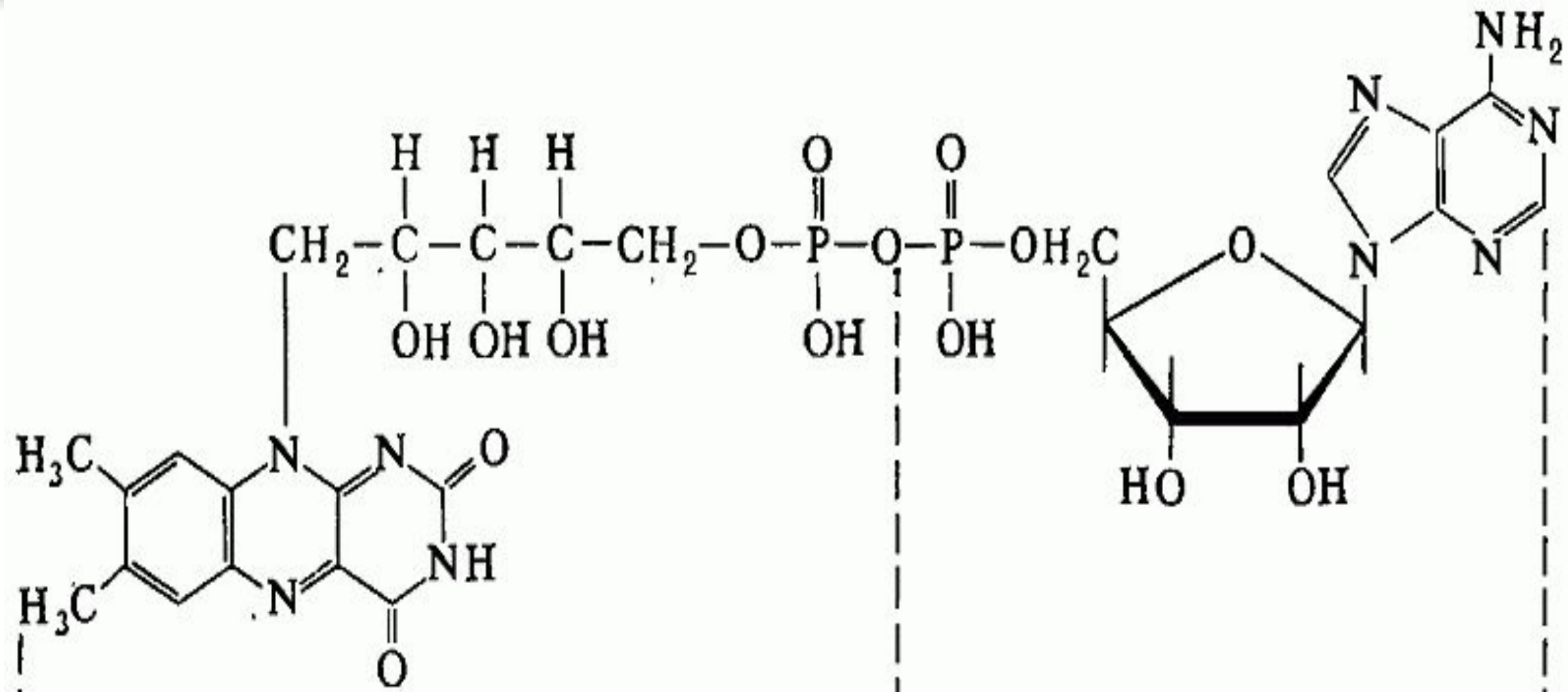
НАД⁺ және НАДФ⁺ тотықсызданған кезде пиридиннің төрт валентті азоты үш валенттіге ауысады және субстраттағы гидрид-ион С₄ күйдегі никотинамидтік сақинаға ауысады. Тотыққан(І) және тотықсызданған(ІІ) НАД пен НАДФ екеуінің формуласы: R-коферменттің қалдығы

Коферменттер ФАД және ФМН

ФАД және ФМН флавиндік коферменттер. ФАД-флавинаденинди-нуклеотид, ФМН-флавиномононуклеотид. ФАД және ФМН коферменттері әр түрлі апоферменттермен байланысады да, флавопротеинді ферменттер- флавиндік дегидрогеназа түзеді. Қазіргі кезде флавопротеиндердің саны 80 шамасына жетеді және олардың көпшілігінде ФАД бар. ФАД және ФМН екеуі апоферменттермен мықты байланысқан және НАД^+ және НАДФ^+ екеуінен айырмасы, катализдік реакция кезінде ферменттің белоктық бөлігіне байланысқан күйінде қалады. Сондықтан оларды **простетикалық топтар** деп атайды.

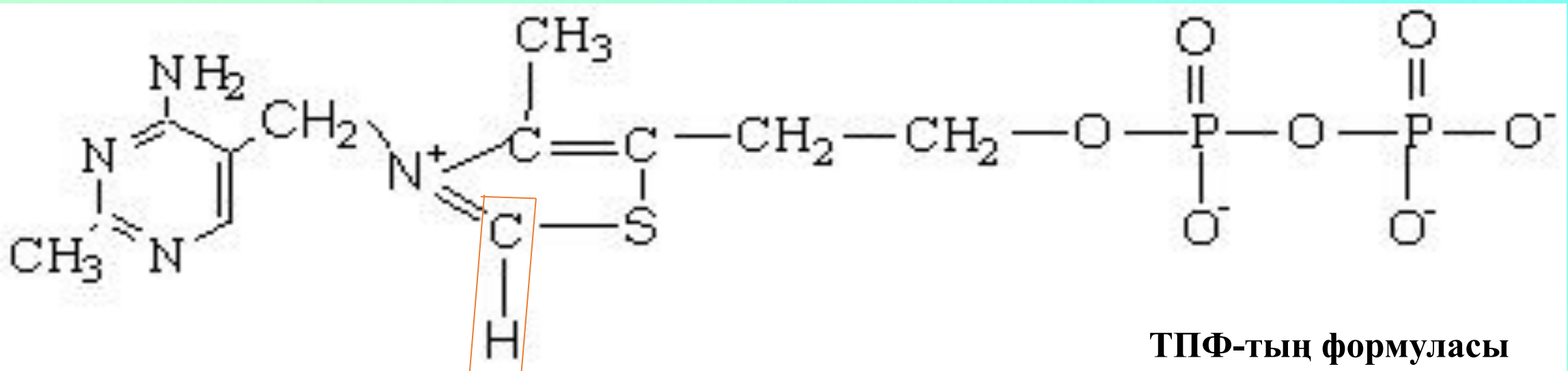

Флавинмононуклеотид (ФМН)

Флаваденидинуклеотид (ФАД)

Кофермент ТПФ(ТДФ)

ТПФ - тиаминпирофосфат, ТДФ - тиаминдифосфат. ТПФ коферменті В1 витаминінің туындысы, оның тиазол сақинасында күкірт бар. Ол апоферментпен мықты байланысқан болады және простетикалық топ деп саналады. ТПФ молекуласындағы активті бөлік - тиазол сақинасының - СН тобы, сол топтың көмегімен ол субстратпен байланысады.

ТПФ-тың формуласы

Активті топ

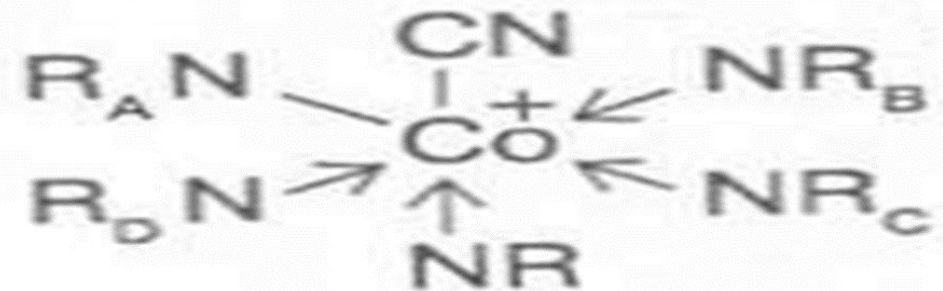

ТПФ апоферментпен байланысып, **декарбоксилаза** түзеді, ол кетокышқылдан көмір қышқыл газдың бөлініп шығуын катализдейді. Бұл реакциялар кезінде карбоксилдік топпен тікелей байланысқан көміртек-көміртектік байланыс бұзылады. Мысалы, ашытқы клеткаларында пирожүзім қышқылын декарбоксилдеуді **пируватдекарбоксилаза** ферменті мынадай схема бойынша катализдейді.

Кобамидтік коферменттер

Кобамидтік коферменттің активті бөлігі ең күрделі витамин – **В₁₂** витамині кіреді. В₁₂ витамині молекуласында коррин циклы бар, ол төрт пиррол сақинасынан тұрады, сақиналар бір-бірімен өзара байланысады. Циклдың дәл ортасында **кобальт атомымен байланысқан** циан тобы орналасады. Сондықтан бұл витамин цианкобаламин деп аталады. Кобамидтік коферменттерде циан тобы болмайды, оның орнын метил мен 5'-дезоксиаденозин басады. Осыған сәйкес мынадай екі кофермент түзіледі: метилкобаламин және 5'-дезоксиаденозилкобаламин (5'-ДоАК).

Кобаламинами богаты печень, почки, кисломолочные продукты, яичный сырой желток, соя, дрожжи пекарские и пивные, салаты, зеленый лук, а также продукты моря — морская капуста, кальмары, креветки. Частично витамин В12 образуется кишечными бактериями.

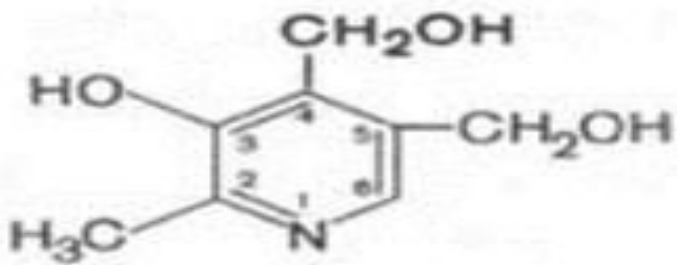

Пиридоксиндік коферменттер

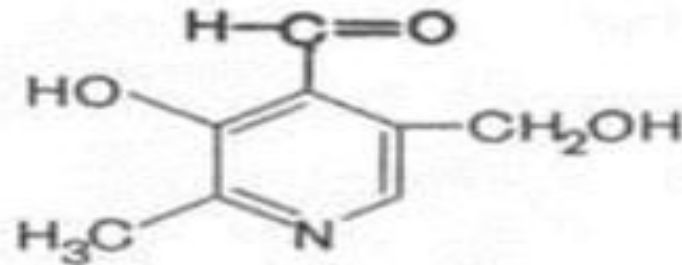
Пиридоксиндік коферменттердің негізі В₆ витамині, коферменттің құрамына бір-біріне ұқсас үш қосылыс: **пиридоксин(пиридоксол)**, **пиридоксаль және пиридоксамин** кіреді. Ол үшеуі бір-біріне оңай айналады.

В₆ витаминінің негізгі активті туындысы пиридоксаль-5-фосфат болып саналады, оның өзі бірқатар пиридоксальдік ферменттердің коферменті. Пиридоксаминфосфатта коферменттік қызмет атқарады.

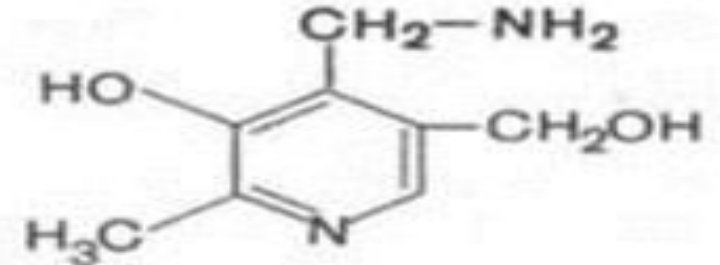
Пиридоксиндік коферменттер азот алмасуға қатысатын көптеген ферменттің жасалуы үшін қажет.

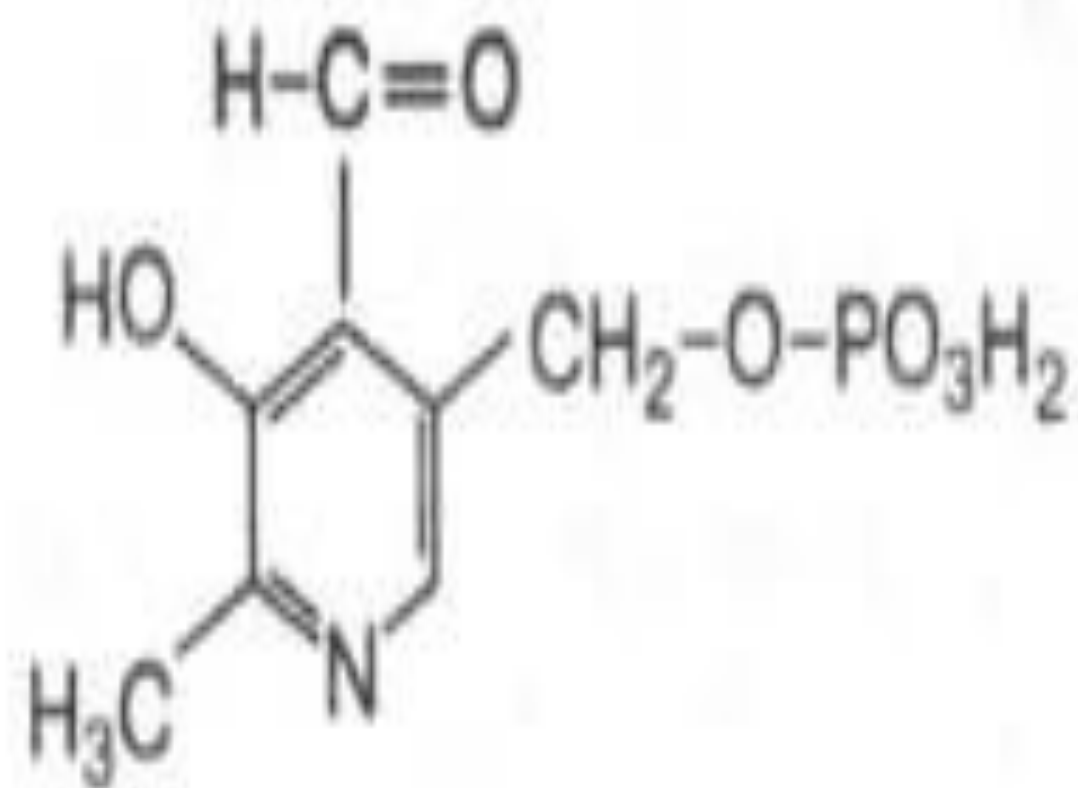
Пиридоксин
(пиридоксол)

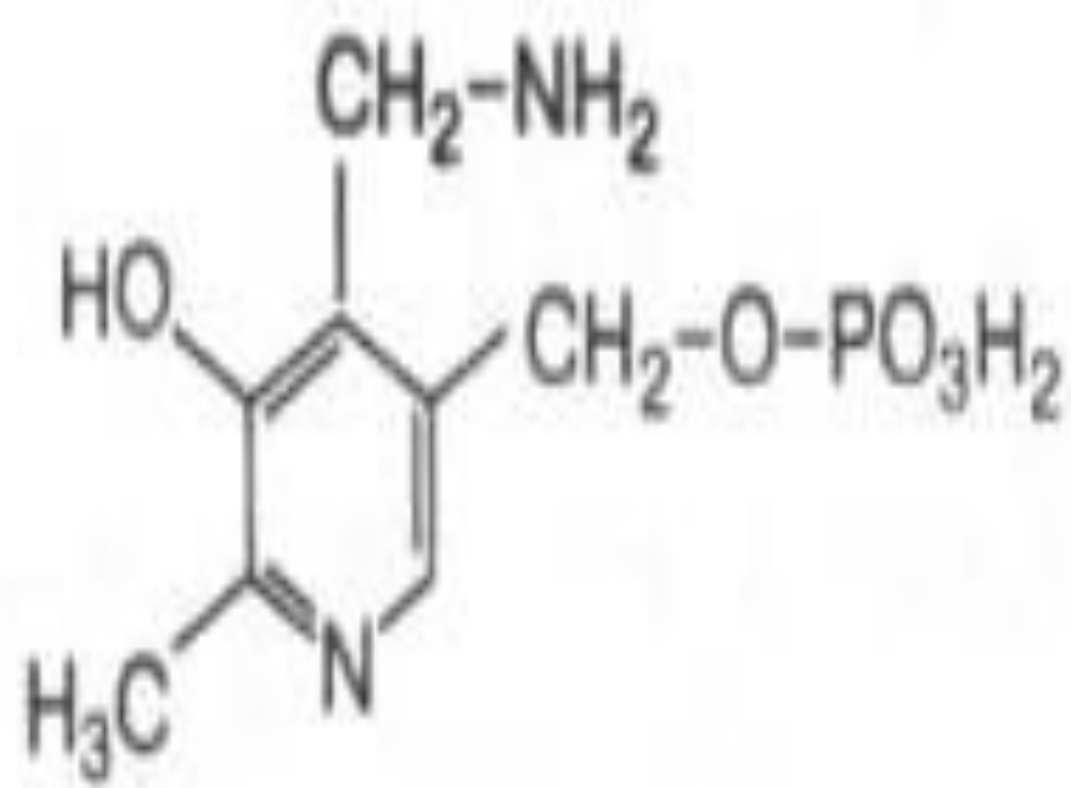
Пиридоксаль

Пиридоксамин

Пиридоксальфосфат

Пиридоксаминфосфат

Q коферменті (убихинон)

Q коферментінің атауы quinone - деген сөздің бірінші әрпінен шыққан. **Убихинон** деген сөз барлық жерде (уби - барлық жерде) деген мағынаны білдіреді. Шындығында ол барлық клеткадан табылған.

**Назар аударғандарыңызға
рахмет!!!**